

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-18>

УДК 336.131

Ганна ЛІХОНОСОВА

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
<https://orcid.org/0000-0001-6552-8920>
e-mail: a.likhonosova@gmail.com

ГЕОЕКОНОМІЧНА ФРАГМЕНТАЦІЯ: ВІРОГІДНІСТЬ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ РЕЦЕСІЇ ТА АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ УКРАЇНИ

У статті наведено систематизацію занепокоєння провідних економістів та фінансистів щодо вірогідності світової фінансової рецесії. Доведено, що нинішня висока інфляція, низькі темпи зростання, висока заборгованість та високий ступінь фрагментації знижують стимули для інвестицій, необхідних для відновлення зростання та підвищення рівня життя найбільш уразливих верств населення у світі. Означено, що як слабкий попит, так і висока вартість позик чинитимуть тиск на світові фінансові компанії, а це, у свою чергу, змусить багатонаціональні компанії скоротити витрати: від скорочення операційних витрат до звільнення працівників. Прогнозовано, що перебої в ланцюжку постачань не вплинуть на ділову активність у 2023 році, а криза вартості життя також може наблизитися до свого піку. Запропоновано проводити ефективну політику у сфері забезпечення фінансового ринку інструментами банківського регулювання та залучення нових інвестиційних ресурсів із гарантуванням інвесторам повернення власних коштів.

Ключові слова: фінансова рецесія, банківські ризики, фрагментація, гео економічне перепрофілювання, біржові ринки.

Ganna LIKHONOSOVA

National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

GEOECONOMIC FRAGMENTATION: LIKELIHOOD OF GLOBAL FINANCIAL RECESSION AND ANALYSIS OF BANKING RISKS IN UKRAINE

The article was prepared as part of the scientific research "Accounting and financial mechanism of innovative interaction of business entities in the context of the transformation of the knowledge economy and socio-behavioral restrictions." The article provides a systematization of the concerns of leading economists and financiers regarding the probability of a global financial recession. Current high inflation, low growth rates, high debt and high levels of fragmentation have been proven to reduce the incentives for investment needed to restore growth and improve living standards for the world's most vulnerable. Both weak demand and high borrowing costs will put pressure on global financial companies, which in turn will force multinationals to cut costs, from cutting operating costs to laying off workers, it said. The author's vision of methodological configurations and models of innovative interaction of business entities in accordance with the conditions of global challenges is given.

The types of trade restrictions and barriers to technology diffusion are characterized, as well as the nature of geo-economic fragmentation that can be felt through cross-industry restrictions, namely cross-border migration, reduced capital flows and a sharp decline in international cooperation, which will make the world even more prone to upheavals.

It is emphasized that the export-oriented economies especially suffer from fragmentation. Lower-income consumers in advanced economies will lose access to cheaper imported goods. Small open market economies will suffer greatly due to their heavy reliance on open trade. Supply chain disruptions are projected to have no impact on business activity in 2023, and the cost-of-living crisis may also be nearing its peak, with most. It is proposed to carry out an effective policy in the field of providing the financial market with banking regulation instruments and attracting new investment resources with a guarantee for investors to return their own funds. Scenarios for adapting the accounting and financial mechanism of innovative interaction of business entities to global challenges have been developed.

Keywords: financial recession, banking risks, fragmentation, geo-economic repurposing, stock markets.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Події буремного для всього цивілізаційного світу 2022 року та наслідки майже дворічної світової пандемії, відсутність впевненості у подальшому сталому розвитку стають підґрунтям започаткування процесів фінансової рецесії та, як наслідок, соціального збурення населення. Всесвітнім економічним форумом в Давосі до його відкриття у 2023 р. серед фінансистів приватного та державного секторів було проведено опитування, яке показало, що 75% опитаних очікують на глобальну рецесію у 2023 році.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед дослідників, котрі займалися аналізом використання прогнозних інструментів на фінансовому ринку, можна виділити наступних: Коваленко Ю. М., Літвін Я. А. [1], Лаврик О. Л., Коваленко Т. А. [2], Прокопенко В. Ю. [3], Дропа Я. Б. [4] та ін. Проте сучасні тенденції розвитку фінансового ринку актуалізують необхідність аналізу та узагальнення наукових напрацювань, які присвячені досліджуваній темі, що й зумовило мету цієї роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

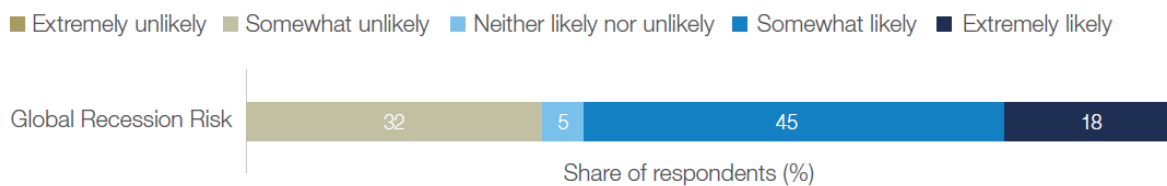
Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі вірогідності світової фінансової рецесії та аналізу банківських ризиків України, вагомий внесок українських учених у дослідження сутності, видів та ефективності фінансових інструментів, сьогодні з'являються нові проблеми у сфері фондового ринку, що пов'язані з поширенням нових фінансових ризиків, вірогідністю виникнення світової фінансової рецесії та впровадженням нових важелів банківського регулювання в умовах фінансово-економічної кризи в Україні.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз вірогідності світової фінансової рецесії та аналіз банківських ризиків України, які поширюються у зв'язку із геоеконічною фрагментацією світових фінансових ринків.

Виклад основного матеріалу

Близько 18% вважають настання глобальної рецесії «вкрай імовірним». Це більш ніж удвічі більше, ніж у попередньому опитуванні, проведеному у вересні 2022 року. Лише третина респондентів бачать малу ймовірність щогорічної рецесії. [5]. На рисунку 1 наведено розподіл відповідей провідних економістів світу на питання: «Наскільки ймовірна глобальна рецесія у 2023 році?».

Note: The numbers in the graphs may not add up to 100% because figures have been rounded up/down.

Рис. 1. Прогноз глобальної рецесії

Джерело: Chief Economics Survey, грудень 2022 р.

Голова Всесвітнього економічного форуму Саадія Західі у січні 2023 року наголосив, що нинішня висока інфляція, низькі темпи зростання, висока заборгованість та високий ступінь фрагментації знижують стимули для інвестицій, необхідних для відновлення зростання та підвищення рівня життя найбільш уразливих верств населення у світі.

Опитування організації ґрунтувалося на 22 відповідях групи старших економістів з міжнародних агентств, включаючи Міжнародний валютний фонд, інвестиційні банки, транснаціональні корпорації та перестраховиків. Опитування було проведено після того, як у січні 2023 Світовий банк знизив свої прогнози зростання на 2023 рік [6] до рівня, близького до рецесії, для багатьох країн, оскільки вплив підвищення процентних ставок центральним банком посилюється, військові дії на території України тривають, а сталі світові економічні стимули перестають працювати ефективно.

Томас Джордан, голова Національного банку Швейцарії, підкреслює, що боротьба з інфляцією та забезпечення цінової стабільності є абсолютно важливими, оскільки поточні рівні підвищення цін надто високі [7]. Однак, виходячи з макроекономічних законів споживання, знизити світову інфляцію буде значно важче, оскільки компанії з більшою готовністю погодяться на зростання цін і зарплат, а ніж на їхнє скорочення. У 2022 році Федеральна резервна система США тричі підвищувала свою облікову ставку. Фінансові аналітики очікують, що ставка знову підвищиться з поточного рівня в 1%. У свою чергу, МВФ двічі понижував власний прогноз зростання. Вперше це було зроблено в січні 2022 року через омїкрон, потім у квітні 2022 року через бойові дії в Україні та впроваджені санкції. Прогноз зростання впав із 4,9% до 3,6%. Однак, побоювання пов'язані не стільки зі зміною відсотка зростання (по суті 3,6% це також значне зростання), а більше із виникненням ризику фрагментації економіки та формуванням гласних та негласних торгових блоків.

Незважаючи на те, що інфляція в Швейцарії була низькою за міжнародними стандартами, вона у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла до 2,8%, що виходить за рамки цільового показника SNB щодо стабільності цін, згідно з яким ціни зростатимуть на 2% щорічно. Для порівняння в Україні в грудні 2022 року інфляція зросла порівняно з груднем 2021 р. на 26,6%. (Індекси споживчих цін, 2023).

Голова Швейцарського банку очікує, що інфляція в усьому світі знизиться через ефект бази та зниження цін на енергоносії, проте базова інфляція, яка зменшує ціни на продовольство та енергію, залишатиметься стійкою. Більшість економістів бачать подальше посилення грошово-кредитної політики в Європі та Сполучених Штатах (59% і 55% відповідно), при цьому політики опиняються між ризиками надто сильного або надто слабого посилення.

Фінансові аналітики очікують, що як слабкий попит, так і висока вартість позик чинитимуть тиск на компанії, а це, у свою чергу, змусить багатонаціональні компанії скоротити витрати: від скорочення

операційних витрат до звільнення працівників. Однак також очікується, що перебої в ланцюжку постачань не вплинуть на ділову активність у 2023 році, а криза вартості життя також може наблизитися до свого піку, при цьому більшість (68%) очікують, що до кінця 2023 року вона стане менш гострою.

За останні три десятиріччя світова економіка зростає приблизно втричі. Але сьогодні існує нова небезпека торгівельної фрагментації та розпаду світу на блоки-суперники. Сьогодні світ стикається з великої кількістю нагальної проблематики: від глобального економічного спаду, геополітичного напруження та зміни клімату до кризи вартості життя та високого рівня боргу.

За даними МВФ, оцінки вартості фрагментації дуже різняться. Довгострокові витрати однієї лише фрагментації торгівлі можуть змінюватись від 0,2% світового виробництва у сценарії обмеженої фрагментації до майже 7% у жорсткому сценарії, що приблизно еквівалентно сукупному річному обсягу виробництва Німеччини та Японії [8]. Якщо до цього додати технологічний поділ, деякі країни можуть мати справу з втратами до 12% ВВП. За підсумками 2022 р. Міністерство економіки України оцінює падіння ВВП України на рівні 30,4%. За словами заступника голови Національного банку України, саме масова міграція 20% населення України в Європу стала значним чинником падіння ВВП у 2022 році [9].

Підтвердженням поширення такого стану світової економіки є, зокрема, складна ситуація із балансуванням економіки України. У жовтні 2022 р. в межах RFI (Rapid financing instrument) програми Україна та Міжнародний валютний фонд домовилися про ще один кредит – на \$1,3 млрд. Проте, на жаль, це проблему вивільнення обігових коштів з економіки України, не вирішує. Мова йде про більш дорогий кредит, який у більшості піде на виплату відсотків за попередньо отриманими кредитними траншами та борговими зобов'язаннями.

Проте, Голова МВФ високо оцінила зусилля України з трансформації власної економіки, яка скоротилася більш ніж на 30% у 2022 році [10]. Виходячи із швидкості зростання дефіциту бюджету, непогашений борг уряду України в 2022 році складає 4,728 трильйона гривень (\$128 млрд), що на 52,4% більше, ніж у попередньому році. При цьому, борг зростає і всередині країни. У 2022 р. непогашений внутрішній борг уряду склав 1,461 трильйон гривень (\$39,58 млрд), що на 31,5% більше, ніж попереднього року. Таким чином, після закінчення бойових дій Україна має повернути кредити міжнародній, до яких додадуться ще кредити, які будуть спрямовані на відновлення економіки після військового періоду.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В результаті проведеного аналізу можна відзначити, що початок 2023 р. став для фінансистів світу дуже тривожним. Декілька банківських установ світового масштабу раптом опинилися на межі банкрутства. Вірогідність світової фінансової рецесії за прогнозами провідних економістів світу стає реальністю 2023-2024 років. Проте, світова пандемія COVID-2019 дала значний поштовх в розвитку віддаленій роботі та цифровізації документообігу, а газова криза спонукала закликати до енергоощадження. Саме тому, виникнення нових загроз фінансової рецесії може створити нові цивілізаційні прориви сталого розвитку.

Отже, варто підкреслити, що на сучасному етапі розвитку економіки України, в умовах соціально-економічної кризи держава повинна проводити ефективну політику у сфері забезпечення фінансового ринку інструментами банківського регулювання та залучення нових інвестиційних ресурсів із гарантуванням інвесторам повернення власних коштів та стимулювання підприємницької діяльності.

Література

1. Коваленко Ю.М., Літвін Я.А. Фінансові інструменти, їх класифікації та напрями інноваційних розвідок. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 1(17). С. 132–142.
2. Лаврик О.Л., Коваленко Т.А. Інструменти фінансового ринку в умовах глобалізації. Економічний аналіз : зб. наук. праць. 2017. Том 27. № 4. С. 133–138.
3. Прокопенко В.Ю. Фінансово-кредитні інструменти на ринку нерухомості: дефініційні аспекти. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Економічна». 2014. № 1. С. 247–259.
4. Дропа Я. Б. Фінансові інструменти формування ресурсів у національній економіці в умовах глобалізації. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 682–687.
5. Markovitz G., Karunsk K. How can businesses prepare for economic turbulence in 2023? World Economic Forum. Davos 2023 Trade and Investment. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/01/chief-economists-outlook-business-prepare-recession-davos-2023/> <http://spiderproject.com.ua/community/rating/>
6. Kose A. 2023. Sharp Slowdown in Growth Could be Widespread, Increasing Risks to Global Economy. World Bank Expert Answers. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/video/2023/01/10/global-economic-prospects-slowdown-growth-risks-economy-expert-text=Global%20growth%20is%20slowing%20sharply,the%20global%20economy%20into%20recession>
7. Revill J. Swiss National Bank chairman says inflation 'far too high'. Reuters. January 20, 2023. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/swiss-national-bank-chairman-says-focus-price-stability-absolutely-essential-2023-01-20/>.

8. Shekhar A., Chen J., Ebeke C. IMF Staff Discussion Notes Research Department and Strategy, Policy, & Review Department. Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. International monetary fund. January 2023, 1-40. ISBN: 979-8-40022-904-6.
9. Вінокуров Я. Коли Національний банк України відмовиться від фіксованого курсу. Економічна правда. 14.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/02/14/697015/>.
10. Павлиш О. Глава МВФ вважає можливим надання Україні "значного" повноцінного кредиту. Економічна правда. 22.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/22/697314/>.

References

1. Kovalenko Yu.M., Litvin Ya.A. Finansovi instrumenty, yikh klasyfikatsii ta napriamy innovatsiinykh rozvidok. Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia. 2019. № 1(17). S. 132–142.
2. Lavryk O.L., Kovalenko T.A. Instrumenty finansovoho rynku v umovakh hlobalizatsii. Ekonomichnyi analiz : zb. nauk. prats. 2017. Tom 27. № 4. S. 133–138.
3. Prokopenko V.Iu. Finansovo-kredytni instrumenty na rynku nerukhomosti: definityni aspekty. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vntrishnikh sprav. Seriya «Ekonomichna». 2014. № 1. S. 247–259.
4. Dropa Ya. B. Finansovi instrumenty formuvannia resursiv u natsionalnii ekonomitsi v umovakh hlobalizatsii. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2017. Vyp. 16. S. 682–687.
5. Markovitz G., Karunska K. How can businesses prepare for economic turbulence in 2023? World Economic Forum. Davos 2023 Trade and Investment. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/01/chief-economists-outlook-business-prepare-recession-davos-2023/http://spiderproject.com.ua/community/rating/>
6. Kose A. 2023. Sharp Slowdown in Growth Could be Widespread, Increasing Risks to Global Economy. World Bank Expert Answers. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/video/2023/01/10/global-economic-prospects-slowdown-growth-risks-economy-expert-text=Global%20growth%20is%20slowing%20sharply,the%20global%20economy%20into%20recession>
7. Revill J. Swiss National Bank chairman says inflation far too high. Reuters. January 20, 2023. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/swiss-national-bank-chairman-says-focus-price-stability-absolutely-essential-2023-01-20/>.
8. Shekhar A., Chen J., Ebeke C. IMF Staff Discussion Notes Research Department and Strategy, Policy, & Review Department. Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. International monetary fund. January 2023, 1-40. ISBN: 979-8-40022-904-6.
9. Vinokurov Ya. Koly Natsionalnyi bank Ukrainy vidmovytsia vid fiksovanoho kursu. Ekonomichna pravda. 14.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/02/14/697015/>.
10. Pavlysh O. Hlava MVF vvazhaie mozhlivym nadannia Ukraini "znachnoho" povnotsinnoho kredytu. Ekonomichna pravda. 22.02.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/22/697314/>.